

ПРОСПЕР МЕРИМЕ

ПАРТИЯ ТАБЛА

Превод от френски: Огнян Бранков, 1979

chitanka.info

Неподвижните платна висяха прилепнали за мачтите; морето беше гладко като огледало; душният зной и безветрието потискаха.

При едно пътуване по море обитателите на кораба не могат да си предложат някакви разнообразни развлечения. Уви, хората се опознават така добре, когато прекарат заедно четири месеца в една дървена къща, дълга сто и двадесет фута. Видите ли да се задава първият помощник-капитан, предварително знаете, че ще ви заразправя за Рио де Жанейро, където е бил наскоро, после за прословутия мост край Еслинг^[1], построен пред собствените му очи от морската гвардия, в която е служел. След две седмици вече ще знаете любимите му изрази, дори точките и запетайлите в изреченията му, както и разнообразните интонации на гласа му. Кога ли е пропускал да направи тъжна пауза, след като изрече думата „императорът“... „О, да можехте да го видите тогава!!!“ (три удивителни знака), добавя той неизменно.

А случая с коня на тръбача или тоя с рикоширалото гюлле, отнесло паласката, в която имало цели седем хиляди и петстотин франка в злато и скъпоценности, и т.н., и т.н.! Вторият помощник-капитан е велик политик; всекидневно той коментира последния брой на „Конститюсионел“, купен в Брест; или в случай, че слезе от висините на политиката и се отдаде на литературни размишления, ще ви гости с разбор на водевила, който той е гледал напоследък. Боже опази! Флотският офицер-домакин разполагаше с твърде интересна история. Когато ни разказа за пръв път как избягал от понтона в Кадикс^[2]. Ние го слушахме очаровани, но, честно казано, след двадесетото повторение повече не можеше да се издържа... Ами мичманите, ами флотските курсанти!... Само при спомена за разговорите с тях косата ми настърхва. Що се отнася до капитана, той обикновено е най-малко скучният човек на борда. В качеството си на деспотичен командир той се намира постоянно в положение на скрита война с целия си щаб; досажда, понякога потиска, но има известно удоволствие да кълнеш подире му. Ако у него има някои странности, омразни за подчинените му, то да се надсмееш над началника си е наслада, която утешава донякъде.

Офицерите на кораба, на който се намирах, бяха превъзходни луде, дяволити момчета, които се обичаха като братя, но скучаяха кой от кой повече. Капитанът беше най-кроткият човек на света и съвсем

не беше придирчив (което е рядкост). Все изпитваше някакво стеснение да проявява диктаторската си власт. И въпреки това пътуването ми се струваше безкрайно! Особено това проклето безветрие, което настъпи само няколко дни преди да видим земя!...

Веднъж след вечерята, която бездействието ни накара да удължим много повече, отколкото бе нужно, ние се събрахме на палубата в очакване на еднообразното, но винаги величествено зрелище на морския залез. Едни пушеха, други препочитаха за кой ли път някой от тридесетте тома на мизерната ни библиотека; всички се прозяваха до сълзи. Един мичман, седнал до мен, се развлечаше, с цялата важност, достойна за едно сериозно занимание, като забиваше в дървения под на палубата своя кортик, който морските офицери носят с всекидневната си форма... Това е също един вид развлечение, което изисква ловкост, тъй че кортикуът да се забие съвсем отвесно в дъските. Пожелах да последвам примера на моя съсед и понеже не притежавах кортик, поисках да заема кортика на капитана, но капитанът ми отказа. Той много държал на това оръжие и дори щяло да му бъде неприятно, ако го видел, че служи за такава празноглава забава. На времето този кортик принадлежал на един храбър офицер, загинал за нещастие в последната кампания^[3]. Веднага отгатнах, че ще последва някаква история, и не се изльгах. Капитанът подхвани, без да чака покана; колкото до офицерите около нас, понеже всеки от тях знаеше наизуст злополучията на лейтенант Роже, те предпазливо се измъкнаха един по един. Ето приблизително разказа на капитана:

Роже бе три години по-възрастен от мен. Когато се запознах с него, той беше лейтенант, а аз мичман. Уверявам ви, той беше един от най-способните офицери в нашата команда, при това с прекрасна душа, умен, образован и талантлив, с една дума — очарователен млад мъж. За нещастие бе горд и докачлив, което, струва ми се, се дължеше на това, че беше незаконно дете и се опасяваше произходът му да не накърни уважението към него в обществото. Но, право казано, главният му недостатък бе постоянното и непреодолимо желание да бъде пръв навсякъде, където и да се намираше. Баща му, когото никога не бе виждал, му изплащаше рента, която би могла да го задоволи предостатъчно, ако Роже не беше самото въплъщение на щедростта. Всичко негово принадлежеше на приятелите му. След като получеше

тримесечната си заплата, който и да дойдеше при Роже с тъжна и угрижена физиономия, той веднага го запитваше:

— Какво има, приятелю? Май че нищо не подрънка в джобовете ти? На, дръж кесията ми, вземи си колкото ти трябва и ела да обядваме заедно.

Веднъж в Брест пристигна една много красива млада актриса, на име Габриела, която не закъсня да завърти главите на всички моряци и офицери от гарнизона. Не беше безупречна красавица, но имаше хубаво тяло, очарователни очи, елегантни крачка и доста нагло лице; а това много допада на хлапаците между двадесет и двадесет и пет години. На туй отгоре разправяха, че била най-капризното създание от женски пол, а и начинът, по който играеше, не опровергаваше тази нейна репутация. Ту беше възхитителна и човек би казал, че е първокласна актриса, ту на следващия ден, в същата пиеса, беше студена и безчувствена; произнасяше репликите си като дете, което рецитира катехизиса. Нашите момчета бяха особено заинтригувани от следната история, която разправяха за нея. Изглежда, е била държанка на много богат човек, някакъв парижки сенатор, който, казват, вършел безумства за нея. Един ден, докато бил още в дома ѝ, сенаторът си сложил шапката; тя го помолила да я снеме и даже възроптала срещу подобно непочтително отношение. Сенаторът се разсмял, присвил рамене и като се наместил удобно в едно кресло, казал: „Ами не мога ли да се чувствувам като у дома си при момичето, на което плащам?“ В отговор на това Габриела му зашлевила такъв солиден плесник с бялата си ръчичка, че шапката му отхвръкнала чак на другия край на стаята. Последвал пълен разрыв. Банкери и генерали се надпреварвали да ѝ правят примамливи предложения, но тя отхвърлила всичките и според нейните думи станала актриса, за да живее независимо.

Още щом я зърна и узна нейната история, Роже реши, че тази особа е тъкмо за него и с онази донякъде грубовата откровеност, в която често укоряват нашето брато моряка, се зае по следния начин да ѝ покаже колко са го развълнували прелестите ѝ. Купи най-красивите и редки цветя, които можа да намери в Брест, направи от тях букет, завърза го с красива розова панделка, а във възела постави акуратно фишек с двадесет и пет наполеона; с толкова разполагаше в момента. Помня, че го придружих в кулисите по време на антракта. Той ѝ направи съвсем кратък комплимент относно грацията, с която носи

костюма си, поднесе ѝ букета и я помоли за пъзволение да я посети. Всичко това бе изречено само с две думи.

Докато Габриела виждаше само цветята и красивия млад мъж, който ѝ ги поднасяше, тя се усмихваше, като придружи усмивката си с най-мил реверанс; но когато пое букета в ръце и усети тежестта на златото, изражението ѝ се смени по-бързо от повърхността на море, над което минава тропически ураган; и наистина тя бе не по-малко ужасна от ураган, защото запрати с все сила букета и наполеоните в лицето на бедния ми приятел, който после повече от седмица ходи със синини. Прозвуча режисърският звънец. Габриела излезе на сцената и изигра съвсем объркано ролята си.

Роже сконфузено си прибра букета и фишека с наполеоните, отиде в кафенето и поднесе цветята (без парите) на касиерката, като се опита да удави в пунша мисълта за жестоката красавица. Но не успя; и макар да изпитваше огромна досада от това, че не можеше да се покаже никъде с това насилено око, той се влюби безумно в буйната Габриела. Пишеше ѝ по двадесет писма на ден, и то какви писма! Смирени, нежни, почтителни, каквито могат да бъдат адресирани само до някоя принцеса. Първите му бяха върнати неразпечатани; следващите останаха изобщо без отговор. Все пак Роже хранеше някакви надежди, докато веднъж ние открихме, че продавачката на портокали в театъра увива стоката си в любовните писма на Роже, които Габриела ѝ даваше, за да прояви своята изтънчена злоба. Това бе страшен удар върху гордостта на моя приятел. Ала и от това страшта му не намаля. Заявяваше, че ще направи предложение за женитба на актрисата; когато му казаха, че министърът на флотата никога не би му разрешил, той се развика, че ще си пръсне черепа.

Междувременно се случи един инцидент. Офицерите от един пехотен полк на Бресткия гарнизон пожелаха Габриела да им изпее повторно едни водевилни куплети, но тя закапризничи и отказа. И офицерите, и актрисата се заинтиха дотолкова, че накрая те със свиркания и дюдюкания предизвикаха спускането на завесата, а Габриела припадна. Знаете каква е публиката в партера на гарнизонните градове. Офицерите се наговориха, че от този ден нататък ще освиркват безпощадно провинилата се; че не ще ѝ позволят да изиграе нито една роля, докато не се разкае и не изкупи с подобаващо смирение вината си. Роже не бе присъстввал на това

представление, но още същата вечер узнал за скандала, хвърлил в смут целия театър, а също така и за подготвяното отмъщение. И моментално взел решение.

На другия ден, още при появата на Габриела, от офицерските места се разнесе оглушително дюдюкане и свиркане. Роже, който умишлено се бе настанил в близост до скандалджиите, скочи и предизвика най-шумните от тях с такива оскърбителни изрази, че цялата им ярост се обърна моментално срещу него. Тогава той с огромно хладнокръвие извади бележника си и започна да си записва имената, които му подвикваха от всички страни; така навсярно щеше да обяви дуел на целия полк, ако в свадата, от другарска солидарност, не се намеси голяма част от морските офицери, които обявиха дуел на повечето от противниците му. Стана невъобразим скандал.

Целият гарнизон бе турен под арест за няколко дни; но след като ни пуснаха на свобода, ние имахме да уредим една страхотна сметка. На мястото на дуела се събрахме около шестдесет человека. Роже трябваше да се дуелира сам с трима офицери; уби единия, а останалите двама рани тежко, без да получи нито една драскотина. За сметка на това обаче аз нямах такова щастие: някакъв проклет лейтенант, който се оказа учител по фехтовка, ме рани така сериозно в гърдите, че едва не умрях. Уверявам ви, че този дуел или по-скоро тази битка беше великолепно зрелище. Флотата победи и полкът бе принуден да напусне Брест.

Много естествено, нашето началство не бе забравило виновника за свадата. Пред вратата му в продължение на две седмици стоеше часови.

По същото време, когато Роже бе освободен от ареста, аз бях изписан от болницата и отидох да го видя. Каква бе изненадата ми, когато влязох при него и го заварих да закусва насаме с Габриела. Изглежда, отдавна бяха постигнали пълно разбирателство. Вече си говореха на „ти“ и пиеха от една и съща чаша. Роже ме представи на любовницата си като свой най-добър приятел и поясни, че съм бил ранен в онзи дуел, причината, за който бе тя. По този случай получих една целувка от красивата особа. Тази девойка имаше доста войнствени наклонности.

Те прекараха заедно три извънредно щастливи месеца и не се разделиха нито за миг. Габриела, изглежда, го обичаше до безумие, а

Роже признаваше, че преди да я срещне, не е познавал истинската любов.

Един ден в пристанището хвърли котва една холандска фрегата. Офицерите ни поканиха на обяд. Пихме здравата най-различни сортове вино. След като раздигнаха масата, тъй като не знаехме какво да правим, понеже тези господа говореха твърде слабо френски, започнахме да играем комар. Холандците, изглежда, имаха много пари; особено техният първи помощник-капитан, който залагаше такива големи суми, че никой от нас не посмя да играе с него. Роже, който обикновено не играеше, сметна, че в случая трябва да защищава националната чест. Ето защо той седна на масата и почна да залага толкова, колкото и холандецът. Отначало спечели, после загуби. Заредиха се печалби и загуби и накрая двамата се разделиха ни кяр, ни зян. После ние също поканихме холандските офицери на обяд. Подхвана се отново игра на комар. Роже и лейтенантът отново възстановиха двубоя. С една дума, в продължение на много дни те се срещаха ту в кафенето, ту на кораба, като играеха на най-разнообразни игри, особено на табла, и постоянно увеличаваха залозите. В крайна сметка стигнаха до двадесет и пет наполеона на игра. Това беше огромна сума за бедни офицери като нас; повече от една двумесечна заплата. За една седмица Роже проигра цялото си състояние, включително три-четири хиляди франка, които бе заел от всеки от нас.

Навярно се досещате, че Роже и Габриела от известно време имаха общо домакинство и обща каса, иначе казано, Роже, който получаваше много повече пари, влагаше в касата десет или двадесет пъти повече от актрисата. Ала той винаги гледаше на общите средства като на собственост на любовницата си и за лични нужди си бе отредил петдесетина наполеона. Но сега бе принуден да поsegне на този резерв, за да продължи играта. Габриела не му направи никаква забележка.

Парите от общото домакинство последваха съдбата и на джобните му пари. Скоро Роже бе принуден да заложи и последните си двадесет и пет наполеона. Той играеше много съсредоточено; а и самата партия излезе продължителна и оспорвана. Дойде момент, в който Роже, стиснал чашката със зарчетата, имаше само един шанс да спечели: струва ми се, ако хвърлеше шест и четири. Бе вече късна нощ. Един от офицерите, който отдавна наблюдаваше играта им, бе заспал в

креслото си. Холандецът бе също уморен и сънлив; при това той бе изпил много пунш. Само Роже беше напълно буден и обзет от дълбоко отчаяние. Целият трепереше, докато хвърляше зарчетата. Метна ги с такава сила върху дъската, че от сътресението една свещ падна на пода. Холандецът първо погледна свещта, която бе заляла с воськ новите му панталони, и чак тогава погледна зарчетата. Те показваха шест и четири. Роже, бледен като смъртник, получи двадесет и пет наполеона. Продължиха да играят. Щастието започна да се усмихва на моя злочест приятел, макар че той правеше грешка след грешка и редеше пуловете така, сякаш искаше да загуби. Холандският лейтенант упорствуваше, удвояваше и утрояваше залозите; но постоянно губеше. Виждам го като сега: беше едър блондин, флегматичен, а лицето му сякаш излято от воськ. Накрая той стана, след като загуби четиридесет хиляди франка, които изплати, без да му мигне окото.

Тогава Роже му каза:

— Тазвечерната игра е невалидна, вие почти спяхте; не желая да приема парите ви.

— Вие се шегувате — отвърна флегматично холандецът, — аз играх много добре, но зарът не ми вървеше. Сигурен, съм, че мога винаги да ви победя. Лека нощ.

И си излезе.

На другия ден научихме, че, отчаян от загубата, той се застрелял в стаята си, след като изпил халба пунш.

Четиридесет хиляди франка, спечелени от Роже, лежаха на масата и Габриела ги гледаше с доволна усмивка.

— Ето ни доста богати — каза тя: — Какво ще ги правим толкова много пари?

Но Роже не отговори; той още не можеше да дойде на себе си след смъртта на холандеца.

— Най-добре е да извършим куп щуротии — продължи Габриела, — лесно спечелените пари трябва да се пръснат с лека ръка. Ще си купим каляска и ще ядосваме коменданта на пристанището и жена му. Искам диаманти, искам кашмирени шалове. Изействуй си отпуск и ще заминем за Париж, тук никога не ще успеем да похарчим толкова пари!

Тя млъкна и погледна Роже, който, подпрял с ръка главата си, гледаше втренчено пода, без да я слуша; в главата му сякаш бушуваха

най-мрачни мисли.

— Но какво ти е, Роже? — възкликна тя, като сложи ръка на рамото му. — Сърдиш ми се, изглежда! Кажи поне една дума.

— Много съм нещастен — рече той накрая със сподавена въздишка.

— Нещастен? Боже, прости ме, но да не би да се чувствуваш виновен, че си оскубал тоя дебел минхер^[4]?

Той вдигна глава и я погледна диво.

— Има ли никакво значение — продължи тя, — че той прие така трагично нещата и си пръсна проклетия череп? Не съжалявам губещите играчи; и по-добре, че парите му са в наши ръце, а не в неговите — той щеше да ги прахоса за тютюн и алкохол, докато ние ще извършим куп чудачства, кое от кое по-изискано.

Роже крачеше из стаята, обронил глава на гърди; очите му бяха притворени и пълни със сълзи. Ако можехте да го видите, щяхте да го съжалите.

— Знаеш ли — каза Габриела, — ако някой не познава романтичната ти чувствителност, би казал, че си играл нечестно.

— Ами ако това е истина? — произнесе той глухо, като спря пред нея.

— Глупости! — усмихна се тя. — Нямаш достатъчно кураж, за да играеш нечестно.

— Така е, аз го измамих, Габриела! Играх нечестно, като последния подлец.

По вълнението му тя разбра, че говори истината; седна на дивана и известно време мълча.

— По-добре... — промълви развълнувано тя най-сетне, — по-добре да беше убил десет души, вместо да беше играл нечестно.

Половин час в стаята цареше мъртва тишина. Двамата седяха на дивана и не се поглеждаха. Роже първи се изправи и с доста спокоен глас й пожела лека нощ.

— Лека нощ! — отвърна тя сухо и хладно.

По-късно Роже ми каза, че щял незабавно да се самоубие, но се боял другарите ни да не отгатнат причината. Не искаше името му да бъде опетнено.

На следния ден Габриела отново бе весела както обикновено; би могло да се помисли, че вече е забравила вчерашното признание. А

Роже бе мрачен, странен, умърлушен; почти не излизаше от стаята си, избягваше приятелите си и често по цели дни не продумваше на любимата си. Приписвах неговата печал на присъщата му, но прекалена чувствителност и многократно се опитвах да го ободря, но той решително пресичаше опитите ми, като изказваше пълно равнодушие към съдбата на нещастния си партньор. Един ден даже избухна в яростни проклятия по адрес на холандската нация и се опита да ми докаже, че в цяла Холандия не ще намериш нито един честен човек. Ала междувременно тайно събираще сведения за семейството на холандския лейтенант; но никой не можа да му съобщи нещо.

Шест седмици след тази нещастна партия табла Роже намери у Габриела записка, написана от един флотски курсант, в която той очевидно благодареше за проявената към него благосклонност. Габриела бе въплъщение на безпорядъка и въпросната бележка се валяше върху камината. Не знам дали му е изневерявала, но Роже бе убеден в това и яростта му бе неописуема. Любовта му и никакви останки от гордост му бяха единствените чувства, които все още го крепяха, а ето че най-силното от тези чувства внезапно рухна! Той обсипа с оскърбления надменната комедиантка и какъвто си беше невъздржан, за едното чудо не я преби.

— Без съмнение — каза ѝ той — този празноглавец ви е заплатил богато! Вие обичате само парите и бихте дарили с благоволението си и най-долнопробния моряк, стига да може да ви плати.

— Че защо не? — отвърна студено актрисата. — Да, бих взела пари от някой моряк, но... не бих го ограбила.

Роже нададе яростен вик. Измъкна, треперейки, кортика си и няколко мига гледа Габриела с мътен поглед, после със страшно усилие се овладя, захвърли оръжието в краката ѝ и избяга от жилището, за да не се поддаде на безумното изкушение.

Същата вечер минавах доста късно покрай квартирата му и като видях, че в стаята му свети, влязох да си поискам някоя книга. Заварих го да пише много съсредоточено. Беше толкова вгълбен, че сякаш не забеляза присъствието ми. Седнах близо до него и се вгледах в лицето му; беше се променил толкова, че някой друг на мое място трудно би го познал. Изведнъж върху бюрото съзрях едно вече запечатано писмо, адресирано до мен. Веднага го отворих. Роже ме осведомяваше, че ще сложи край на живота си, и ми възлагаше различни поръчения. Докато

го четях, той продължаваше да пише, без да ми обръща внимание: прощаваше се с Габриела... Представяте ли си удивлението ми и какво трябваше да му кажа, след като бях така поразен от неговото решение!

— Как, ти искаш да се самоубиеш — възкликнах аз, — ти, който си толкова щастлив!

— Приятелю — отвърна той, докато запечатваше писмото, — ти нищо не разбиращ. Ти не ме познаваш. Аз съм измамник. Аз съм един толкова долен човек, че едно леконравно момиче може да ме обиди и нямам лице да го ударя, защото съзнавам добре своята низост.

И тогава той ми разказа историята с партията табла и всичко, което вече знаете. Слушах го и бях не по-малко развлнуван от него; не знаех какво да му кажа; стисках му ръцете и сълзи течаха от очите ми, но не можех да проговоря. Накрая ми хрумна да му внуша колко глупаво е да се упреква, че е причинил съзнателно гибелта на холандеца, защото всъщност вследствие неговото... мошеничество... той е загубил само двадесет и пет наполеона.

— Значи — извика той с горчива ирония, — аз съм само един дребен, а не голям крадец! А аз имах такива амбиции!... Да бъдеш само едно мошениче!...

И избухна в смях. Аз заплаках.

Изведнъж вратата се отвори; в стаята се втурна една жена и се хвърли в прегръдките му: беше Габриела.

— Прости ми — провикна се тя, като го притисна в обятията си, — прости ми! Обичам само теб, чувствувам това. А сега те обичам още повече, все едно, че не си сторил това, за което се разкайваш. Ако искаш, аз също ще открадна... аз вече откраднах... Да, откраднах един златен часовник... Какво по-лошо от това?

Роже поклати недоверчиво глава; но челото му сякаш се проясни.

— Не, бедно мое дете — каза той, като я отблъскваше нежно, — аз непременно трябва да свърша със себе си. Страдам безкрайно и не мога да издържам повече на болката, която изпитвам.

— Добре! Щом искаш да умреш, и аз ще умра с теб, Роже! Без теб защо ми е да живея? Аз съм смела, умеля да стрелям и мога спокойно да се убия. При това съм играла в трагедии и имам опит.

Отначало в очите ѝ имаше сълзи, но последната мисъл я разсмя; Роже също бегло се усмихна.

— Ти се смееш, мили! — възкликна тя, като плесна с ръце. — Ти няма да се убиеш!

Тя непрекъснато го целуваше, ту през смях, ту през сълзи, ту ругаейки като моряк, защото не беше от жените, които се свенят от посолени думи.

През това време аз прибрах пистолетите и кортика на Роже и му казах:

— Скъпи Роже, ти имаш любима и приятел, които те обичат. Повярвай, ти още можеш да бъдеш щастлив на този свят.

Целунах го и излязох, като го оставих насаме с Габриела.

Струва ми се, че щяхме само да отсрочим гибелното му намерение, ако той не бе получил заповед от министъра да замине като първи помощник-капитан на борда на една фрегата, която трябваше да пробие блокадата на английската ескадра около пристанището и да кръстосва после в Индийския океан. Делото бе рисковано. Убедих го, че е по-добре да умре с чест от англо-саксонско гюле, отколкото сам да сложи край на живота си безславно и безполезно за отечеството. Обеща ми да не посяга на себе си. Половината от четиридесетте хиляди франка раздаде на моряци инвалиди, на моряшки вдовици и сираци. Остатькът даде на Габриела, която преди това се закле да употреби парите само за благотворителни цели. Бедното момиче имаше най-доброто желание да удържи на думата си; но нейният ентузиазъм бе краткотраен. Научих по-сетне, че няколко хиляди франка раздала на бедните. С останалите си накупила разни парцали.

Ние с Роже потеглихме на борда на прекрасната фрегата „Галатея“; матросите ни бяха храбри, добре обучени и дисциплинирани; ала капитанът ни беше невежа, който се мислеше за втори Жан Барт^[5], защото попържваше по-добре от някой морски артилерист, изкълчваше френския език и никога не бе изучавал морската теория, чието приложение владееше доста посредствено. Все пак отначало съдбата го закриляше. Излязохме благополучно от залива благодарение на силния вятър, който принуди корабите от блокадата да отплуват в открито море, и кръстосването ни започна с това, че подпалихме една английска корвета и един кораб на Остиндиjsката компания край португалския бряг.

Плувахме бавно към водите на Индийския океан; ветровете не бяха благоприятни, а капитанът ни маневрираше така неудачно, че

несръчността му увеличаваше рисковете на плаването. Всеки ден преживявахме по някое приключение: ту ни преследваше превъзходяща по мощ противник, ту ние преследвахме търговски съдове. Ала нито пълният с опасности живот, който водехме, нито уморителното всекидневие на фрегатата можаха да разсеят печалните мисли, които неотстъпно преследваха Роже. В нашето пристанище той се славеше като много активен и блестящ офицер, но сега се ограничаваше само в кръга на задълженията си. Щом му свършеше службата, той се затваряше в стаята си, без книги и хартия; нещастникът прекарваше часове наред налегнат на койката и не можеше да заспи.

Като го гледах така отчаян, един ден се реших да му кажа:

— Ей богу, скъпи мой, ти се разстройваш от дреболии. Хубаво, отмъкнал си от един тълст холандец двадесет и пет наполеона, а имаш угрizения на съвестта, сякаш са повече от милион. Я кажи, когато беше любовник на съпругата на префекта в... не изпитваше ли угрizения на съвестта? При това тя струваше повече от двадесет и пет наполеона.

Той се обърна върху дюшека, без да отвърне.

Аз продължих.

— В крайна сметка твоето престъпление, понеже ти твърдиш, че е престъпление, имаше благородни подбуди и бе извършено от възвишени чувства.

Той извърна глава и ме изгледа яростно.

— Разбира се, защото ако беше загубил, какво би станало с Габриела? Бедното момиче щеше да продаде и последния парцал от гърба си заради теб. Ако беше загубил, тя щеше да бъде обречена на нищета... Ти измами заради нея, в името на любовта си към нея. Някои хора убиват от любов... или се самоубиват... А ти, скъпи мой Роже, ти направи много повече. Хора като нас се нуждаят от повече смелост, за да... откраднат, да си говорим направо, отколкото да се самоубият.

* * *

— Може би сега — прекъсна своя разказ капитанът — ви се струвам смешен. Но, уверявам ви, приятелските ми чувства към Роже

ми вдъхваха в този момент красноречие, което сега ми липсва, пък и, да ме вземат дяволите, казвайки му тези неща, аз бях чистосърден и си вярвах на думите. Да, млад бях тогава!

* * *

Роже помълча известно време; после ми протегна ръка:

— Приятелю — очевидно той правеше голямо усилие да се овладее, — ти ме смяташ за по-добър, отколкото съм. Аз съм един долен измамник. Когато изльгах онзи холандец, мислех само как да спечеля двадесет и пет наполеона; това е всичко. Тогава изобщо не мислех за Габриела и затова се презирям... Да оценя честта си само за двадесет и пет наполеона!... Какво падение!... Вярно, бих бил щастлив да си кажа: „Откраднах, за да измъкна Габриела от нищетата... О, не! Съвсем не мислех за нея... В този миг не изпитвах никаква любов... Бях просто играч... Бях крадец... Откраднах пари, за да ги притежавам... и тази постъпка така ме опустоши, унизи, че сега не притежавам ни смелост, ни любов... живея, без да мисля за Габриела... аз съм обречен човек.“

Той имаше такъв нещастен вид, че ако ми бе поискал моите пистолети, за да се самоубие, навярно щях да му ги дам.

Един петък, фатален ден, се натъкнахме на голямата английска фрегата „Алцест“, която започна да ни преследва. Тя имаше петдесет и осем оръдия, докато ние имахме само тридесет и осем. Вдигнахме всички платна, за да й се изпълзнем, но тя развиваше по-голяма скорост; с всяка минута тя ни настигаше — очевидно беше, че преди настъпването на нощта щяхме да бъдем принудени да влезем в неравен бой. Нашият капитан извика Роже в каютата си, където те се съвещаваха повече от четвърт час. Роже се върна на палубата, хвана ме под ръка и ме дръпна настррана.

— След два часа — каза ми той, — ще се завърже битка; нашият смелчага, който сега си дере гърлото на горната палуба, съвсем си е изгубил ума. Имаме две възможности: първата, по-достойна, е да допуснем неприяителя да се приближи до нас, после внезапно да го вземем на абордаж и да прехвърлим на борда му стотина смели здравеняци; втората, която също не е лоша, но е безславна, е да

облекчим кораба, като хвърлим в морето част от оръдията си. Така ще успеем да се приближим плътно до африканския бряг, който се намира ей там, откъм левия борд. От страх да не заседнат англичаните ще се принудят да ни оставят да се измъкнем. Но нашият капитан не е нито храбрец, нито страховит; той ще позволи на врага да ни бие отдалеч с оръдията си и след няколко часови битка достойно ще вдигне бяло знаме. Толкоз по-зле за вас: Портсмутските pontonи^[6] ви очакват. Аз лично не възнамерявам да ги виждам.

— А може би — казах аз, — още с първите изстрели ще причиним такива щети на неприятеля, че той ще се принуди да прекрати преследването?

— Слушай, нямам намерение да попадам в плен, искам да бъда убит; време е да свърша и тази работа. Ако за нещастие само ме ранят, дай ми дума, че ще ме хвърлиш в морето. То е одърът, на който трябва да умре един добър моряк като мен.

— Що за глупост! — извиках аз. — Хубави заръки ми даваш!

— Ти ще изпълниш дълга си на добър приятел. Знаеш, че трябва да умра. Помниш ли, съгласих се да не се самоубивам единствено с надеждата, че ще бъда убит. Хайде, обещай да изпълниш молбата ми; ако ми откажеш, ще се обърна към подшипера и той няма да ми откаже.

Помислих малко и казах:

— Обещавам, че ще изпълня желанието ти само ако бъдеш смъртно ранен, без надежда за спасение. В такъв случай съм съгласен да те избавя от мъките.

— Ще бъда или смъртоносно ранен, или убит.

Той ми протегна ръка и аз я стиснах силно. От този миг сякаш се поуспокои и даже някаква войнствена веселост заигра по лицето му.

Към три часа следобед носовите оръдия на неприятеля започнаха да обстрелят кораба ни. Тогава свихме част от платната, застанахме на траверс към „Алвест“ и открихме непрекъснат огън, на което англичаните ни отвърнаха с ярост. След около едночасова битка нашият капитан, който вършеше всичко наопаки, реши да опита с абордаж. Но ние имахме вече много ранени и убити, а останалият екипаж бе изгубил бойната си стръв; при това бяхме понесли значителни поражения и много от мачтите ни бяха повредени. В момента, в който вдигахме платна, за да се приближим до „Алвест“,

нашата гротмачта, която не се държеше за нищо, рухна с ужасен трясък. Англичаните се възползваха от суматохата, която последва след тази беда. Корабът им мина покрай кърмата ни и на разстояние половин изстрел от пистолет изпразни в нас всичките си оръдия; така той премина край нашата нещастна фрегата по цялата ѝ дължина от тази страна, откъдето можехме да противопоставим само две малки оръдия. В тези минути аз се намирах край Роже, който сечеше въжетата, все още придържащи съборената мачта. Изведнъж го усещам как ми стиска здраво ръката; обръщам се и го виждам, че се свлича на палубата, целият облян в кръв. Бе пристрелян в корема с картеч.

Капитанът притича към него.

— Какво да правим, лейтенант? — извика той.

— Побийте флага върху отломъка на тази мачта и потопете кораба.

Капитанът веднага го изостави, явно съветът не бе по вкуса му.

— Хайде — каза Роже, — не забравяй обещанието си.

— Нищо ти няма — отвърнах аз, — ти ще се съвземеш.

— Хвърляй ме зад борда! — кресна той, като сипеше проклятия и ме дърпаше за крачолите. — Не виждаш ли, че вече издъхвам! Хвърляй ме в морето, не искам да гледам как ще спуснат флага!

Двама матроси се приближиха до него, за да го отнесат в трюма.

— При оръдията, мерзавци! — завика той с все сила. — Заредете ги с картеч и се целете в палубата. А ти, ако не удържиш на думата си, бъди проклет, за мен ти си най-страхливият и най-подлият човек на света.

Очевидно раната му беше смъртоносна. Видях как капитанът повика един флотски курсант и му заповяда да спусне знамето.

— Дай си ръката — казах на Роже.

В същия миг, когато знамето ни бе спуснато...

* * *

— Капитане, кит откъм левия борд! — извика един притичал се мичман.

— Кит! — възклика капитанът, сияещ от радост, и прекъсна разказа си. — Бързо, мауната в морето! Лодката в морето! Всички лодки в морето! Харпуни, въжета!

И т.н. и т.н.

Така и не узнах как е умрял беднияят лейтенант Роже.

[1] Еслингският мост съединявал остров Лобау с левия бряг на Дунав и бил построен от отряд моряци на Наполеоновата гвардия за рекордно кратък срок, което позволило на французите да преминат бързо реката и да разбият австрийската армия през май 1809 г. — Б.пр.

↑

[2] Френските моряци, попаднали в испански плен в 1808 г., били изпратени в непристъпните плувачи затвори в Кадикс. Само една групичка смелчаци успели да избягат и да се завърнат в родината си. — Б.пр. ↑

[3] Става дума за военни действия, проведени през 1813–1814 година от Наполеон преди заточаването му на остров Елба. — Б.пр. ↑

[4] Минхер (хол.) — господин. — Б.пр. ↑

[5] Жан Барт (1651–1702) — френски моряк, който на младини бил пират, а после достигнал до поста командуващ ескадра. Въпреки високия пост той запазил грубия и лютив моряшки език. — Б.пр. ↑

[6] Плувачъ затвор за военнопленници в английския пристанищен град Портсмут. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.